מסורת הש"ס עם הוספות

פ) קדושין מב. [נקמן לה. נט. יומא נא.]. **ג)** [עיין תוספות לקמן לה. ד"ה מיבעיי], **ג)** זמזים קיד:; **ד)** [סוכה דף נה:]; **ה)** [זמזים דף ק:]; **ו)** לקמן צב.; **ז)** זבחים דף קיב:; **ח)** שם דף קיז.; **ט)** [עירובין לה: נדה ד.]; **י)** בפרקין ה"ו.

הגהות הב"ח

(פ) גמ' בית ית אתסורין דעכו"ס לא לא שנו וכו' אתריס דבתיב אשר פיסם:

תורה אור השלם

א) שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית כִּי הֵמָּה יִרְעוּ וְרָבָצוּ וְאֵין מַחֲרִיד:
[צפניה ג, יג]

ב) לֹא תוֹכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
[דברים טז, ה]

ג) וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אֹכְלוֹ תְּכַסּוּ עַל הַשֶּׂה:
[שמות יב, ד]

הגהות וציונים

ל) לנוסח הדפוס היה צ"ל רבה בר **רב** הונא, אלא שהנוסחא הנכונה היא בכבכת"י רבה בר **בר חנה**, וכך היה כתוב ונשתבש (דק"ס): **ב)** צ"ל **ר' ישמעאל** (סדר הדורות ד"ר"ס): **ג)** [בזבחים קיד ע"ב וכן בתוספתא זבחים פרק יג ליתא לתיבות "באחד שעריך"] (גליון): **ד)** נראה דד"ה "שוחטין" הוא דיבור אחד עם ד"ה "והמפקח" וכ"ה ברע"ב:

ליקוטי רש"י

באחד שעריך. כשכל ישראל נכנסין בשער אחד לומר בעיר אחת [סוכה נה: ד"ה ת"ל].

אוְהַמְפַקֵּחַ אֶת הַגַּל, וְכֵן **ב**מִי שֶׁהִבְטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְהַחוֹלֶה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵן יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת, שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. עַל כּוּלָּם אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁמָּא יָבִיאוּ אֶת הַפֶּסַח לִידֵי פְּסוּל. לְפִיכָךְ, אִם אֵירַע בָּהֶן פְּסוּל פְּטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, חוּץ מִן הַמְפַקֵּחַ בַּגַּל שֶׁהוּא טָמֵא מִתְּחִלָּתוֹ:

גמ' אָמַר רַבָּה בַּר **ל**רַב הוּנָא א"ר יוֹחָנָן, **ג**לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּית הָאֲסוּרִין דְּעַכּוּ"ם, אֲבָל בֵּית הָאֲסוּרִין דְּיִשְׂרָאֵל שׁוֹחֲטִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כֵּיוָן דְּאַבְטְחִינְהוּ מַפִּיק לֵיהּ, דִּכְתִיב **ד**שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב. אָמַר רַב חִסְדָּא, הָא דְּאָמְרַת בֵּית הָאֲסוּרִין דְּעַכּוּ"ם (פ), לָא אֲמָרַן אֶלָּא חוּץ לְחוֹמַת בֵּית פָּאגִי, אֲבָל לִפְנִים מֵחוֹמַת בֵּית פָּאגִי שׁוֹחֲטִין עָלָיו בִּפְנֵי עַצְמוֹ. מ"ט, אִפְּשַׁר דְּאַמְטוּ לֵיהּ וְאָכִיל לֵיהּ: **לְפִיכָךְ אִם אֵירַע וְכוּ'**: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר ר' יוֹחָנָן, **ד**לֹא שָׁנוּ אֶלָּא גַּל עָגוֹל, אֲבָל גַּל אָרוּךְ פָּטוּר מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, אֵימָא טָהוֹר הָיָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה. תַּנְיָא נַמֵּי הָכִי, ר"ש בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, מְפַקֵּחַ בַּגַּל, עִתִּים פָּטוּר עִתִּים חַיָּיב. כֵּיצַד, גַּל עָגוֹל וְנִמְצֵאת טוּמְאָה תַּחְתָּיו, חַיָּיב; גַּל אָרוּךְ וְנִמְצֵאת טוּמְאָה תַּחְתָּיו, פָּטוּר, אֵימָא טָהוֹר הָיָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה: **מתני'** **ו**אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי **ז**מַתִּיר, וַאֲפִילּוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. **ח**וְאֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים:

גמ' ת"ר, **ט**מִנַּיִן שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, ת"ל **י**'לֹא תוּכַל לִזְבּוֹחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד', דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, 'יָחִיד וְיָכוֹל לֶאֱכֹלוֹ שׁוֹחֲטִין עָלָיו, עֲשָׂרָה וְאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹלוֹ אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. וְרַבִּי יוֹסֵי, הַאי 'בְּאַחַד' מַאי עָבֵיד לֵיהּ. מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְר"ש, **כ**דְּתַנְיָא, ר"ש אוֹמֵר, **ל**מִנַּיִן לְזוֹבֵחַ אֶת פִּסְחוֹ בְּבָמַת יָחִיד בִּשְׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה, ת"ל 'לֹא תוּכַל לִזְבּוֹחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ'**מ**. יָכוֹל אַף בִּשְׁעַת הֶיתֵּר הַבָּמוֹת כֵּן, ת"ל 'בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ', **נ**לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין בְּשַׁעַר אֶחָד. וְר"י הַאי מַנָּא לֵיהּ. תִּרְתֵּי שָׁמְעַת מִינָּהּ. וּלְרַבִּי יוֹסֵי מִמַּאי דִּלְהֵכִי דְּקָאָמַר ר"ש, דִּילְמָא כִּדְקָאָמַר ר' יְהוּדָה הוּא דַּאֲתָא. אָמַר לָךְ, לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּהָא כְּתִיב **נ**'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ'. דָּמֵי לֵיהּ רַב עוּקְבָא בַּר חִינָּנָא מִפְּרִישְׁנָא לְרָבָא, מִי א"ר יְהוּדָה אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, וּרְמִינְהוּ, אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּבַשֵּׁנִי עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפֵילָה לַאֲחֵרִים, דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה. א"ל, לָא תֵּימָא בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֶלָּא אֵימָא בִּפְנֵי עַצְמָן. אָמַר לֵיהּ, מִי עָבְדִינַן חֲבוּרָה שֶׁכּוּלָּהּ נָשִׁים, וְהָתְנַן אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים; מַאי לָאו נָשִׁים לְחוּדַיְיהוּ וַעֲבָדִים לְחוּדַיְיהוּ וְקְטַנִּים לְחוּדַיְיהוּ. אָמַר לֵיהּ לָא, נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים; נָשִׁים וַעֲבָדִים מִשּׁוּם תִּפְלוּת, קְטַנִּים וַעֲבָדִים מִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא

שֶׁהָיָה טָמֵא מִתְּחִלָּתוֹ. תִּימַהּ לְר"י, מְפַקֵּחַ בַּגַּל נַמִּי, נִימָא מִי הָוֵה כְּשֶׁהִטְמִיל לְפַקֵּחַ. וי"ל דְּכֵיוָן דְּמִלָּאוֹ מֵת אִית לָן לְמִימַר שֶׁמִּתְחִלָּתוֹ הָיָה מֵת, שֶׁכָּל הַטּוּמְאוֹת כְּשָׁעַת מִלּוּיָן**ס**: **לא שָׁנוּ אֶלָּא בְּבֵית הָאֲסוּרִין שֶׁל עַכּו"ם.** בֵּיצַרוֹ"ל אֵין בֵּר בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁחֲבָשׁוּהוּ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל חֲבָשׁוּהוּ עַכּו"ם אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו אֲפִילּוּ עַכּ"ם (ג), אֲשֶׁר פִּיסֵּם דְּבָר שָׁוְא; וְהַיְינוּ אִיפְּכָא מִשְּׁמַעְתִּין: **עֲשָׂרָה** וְאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹלוֹ אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. בְּמָא מוֹדֶה אֲפִילּוּ ר' יְהוּדָה, כְּדִתְנַן שֶׁלֹּא יְבִיאוּהוּ לִידֵי פְּסוּל:

הָאי 'בְּאַחַד' מַאי עָבֵיד לֵיהּ. הָוֵה מָצִי לְמִימַר דְּאִילְטְרִיךְ לְכִדְתָנֵי כְּבֵיצַד לוֹלִין (לְעֵיל דף עט:) שֶׁאֵין הַיָּחִיד מַכְרִיעַ:

וְהָתְנַן אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים. מַעִיקָּרָא לָא קַשְׁיָא לֵיהּ אֶלָּא הַסְתָּם דְּקָאָמַר לִימָא בִּפְנֵי עַצְמָן, מִשּׁוּם דְּמִשְּׁמַע לֵיהּ דְּלֹא אָסְרָה מַתְנִיתִין חֲבוּרַת נָשִׁים אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ נָשִׁים הַרְבֵּה, שֶׁסּוֹמְכוֹת זוֹ עַל זוֹ וְאֵינָן זְכִירִין לְשָׁמוֹר הַפֶּסַח וּמְגִיעוֹת אוֹתוֹ לִידֵי פְּסוּל, אֲבָל יְחִידָה שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ: וּכְתִיב

מסכת תרומה
פרק ז' משנה ב'

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחַר כָּךְ אָכְלָה תְּרוּמָה, מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָהּ מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַחֹמֶשׁ. וּמִיתָתָהּ בִּשְׂרָפָה. נִשֵּׂאת לְאֶחָד מִכָּל הַפְּסוּלִין, מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. וּמִיתָתָהּ בְּחֶנֶק. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, זוֹ וְזוֹ מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַחֹמֶשׁ, וּמִיתָתָן בִּשְׂרָפָה:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהלכות ק"פ הלכה י:
מ ב ג מיי' שם פ"ה הלכה ט:
מא ד שם פ"ו הלכה י:
מב ה מיי' שם פ"ג הלכה ב ג:
מג ו שם הלכה ד:
מד ז מיי' שם פ"ח הלכה ג:

רבינו חננאל

והמפקח בגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין כו'. אוקמא ר' יוחנן בבית האסורין של עכו"ם ואף על גב דאבטחוהו לאפוקיה אין שוחטין עליו דעבידי דמשקרי שנאמר (תהלים קמד ח) אשר פיהם דבר שוא וגו'. **אבל** בית אסורין של ישראל כיון שהבטיחוהו להוציאו לא משקרי שנאמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב הלכך שוחטין עליו. **אמר רב חסדא וזה האסור בבית אסורין של גוים** ששנינו אין שוחטין עליו בבית האסורין שהוא חוץ לחומת בית פאגי פ' מקום חוץ לחומות ירושלים שאין אוכלין שם קדשים קלים. **אבל** אם הוא זה בבית האסורין לפנים מבית פאגי שוחטין עליו דאפשר דמעיילינן ליה פסחא התם ואכיל ליה. **ואלו ששנינו במשנתנו** כגון האונן ומי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין והחולה והזקן שיכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהם בפני עצמן שלא יביאו הפסח לידי פסול. כלומר אפשר שלא יאכלוהו כי אינם יכולין ויפסל בנותר אבל נפטרו בזריקת הדם מלעשות פסח שני. **חוץ מן המפקח בגל** שבודאי האהיל על המת והיה טמא מתחלה. והני מילי בגל עגול אבל גל ארוך אימור טהור היה אני אומר נזרק הדם עד שלא הגיע לטומאה. תניא נמי הכי ר' ישמעאל בר' יוחנן אמר מפקח בגל עתים חייב עתים פטור כיצד גל עגול כו': **אין שוחטין את הפסח על היחיד כו'.** תנו רבנן מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר יחיד ויכול לאכלו שוחטין עליו עשרה ואין יכולין וכו'. **ורמינן אהא דר' יהודה** הא דתניא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה בשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה. **ומשני** תריץ ואימא הכי נשים בראשון שוחטין עליהן בפני עצמן. **אקשי'** וכי עושין חבורה כולה נשים והתנן אין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים. **ושני** לעולם עושין חבורה כולה נשים ומשנתנו נשים ועבדים יחדו

אוְהַמְפַקֵּחַ אֶת הַגַּל, וְכֵן **ב**מִי שֶׁהִבְטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְהַחוֹלֶה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵן יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת, שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. עַל כּוּלָּם אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁמָּא יָבִיאוּ אֶת הַפֶּסַח לִידֵי פְּסוּל. לְפִיכָךְ, אִם אֵירַע בָּהֶן פְּסוּל פְּטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, חוּץ מִן הַמְפַקֵּחַ בַּגַּל שֶׁהוּא טָמֵא מִתְּחִלָּתוֹ:

גמ' אָמַר רַבָּה בַּר **ל**רַב הוּנָא א"ר יוֹחָנָן, **ג**לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּית הָאֲסוּרִין דְּעַכּוּ"ם, אֲבָל בֵּית הָאֲסוּרִין דְּיִשְׂרָאֵל שׁוֹחֲטִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כֵּיוָן דְּאַבְטְחִינְהוּ מַפִּיק לֵיהּ, דִּכְתִיב **ד**שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב. אָמַר רַב חִסְדָּא, הָא דְּאָמְרַת בֵּית הָאֲסוּרִין דְּעַכּוּ"ם (פ), לָא אֲמָרַן אֶלָּא חוּץ לְחוֹמַת בֵּית פָּאגִי, אֲבָל לִפְנִים מֵחוֹמַת בֵּית פָּאגִי שׁוֹחֲטִין עָלָיו בִּפְנֵי עַצְמוֹ. מ"ט, אִפְּשַׁר דְּאַמְטוּ לֵיהּ וְאָכִיל לֵיהּ: **לְפִיכָךְ אִם אֵירַע וְכוּ'**: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר ר' יוֹחָנָן, **ד**לֹא שָׁנוּ אֶלָּא גַּל עָגוֹל, אֲבָל גַּל אָרוּךְ פָּטוּר מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, אֵימָא טָהוֹר הָיָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה. תַּנְיָא נַמֵּי הָכִי, ר"ש בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, מְפַקֵּחַ בַּגַּל, עִתִּים פָּטוּר עִתִּים חַיָּיב. כֵּיצַד, גַּל עָגוֹל וְנִמְצֵאת טוּמְאָה תַּחְתָּיו, חַיָּיב; גַּל אָרוּךְ וְנִמְצֵאת טוּמְאָה תַּחְתָּיו, פָּטוּר, אֵימָא טָהוֹר הָיָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה: **מתני'** **ו**אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי **ז**מַתִּיר, וַאֲפִילּוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. **ח**וְאֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים:

גמ' ת"ר, **ט**מִנַּיִן שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, ת"ל **י**'לֹא תוּכַל לִזְבּוֹחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד', דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, 'יָחִיד וְיָכוֹל לֶאֱכֹלוֹ שׁוֹחֲטִין עָלָיו, עֲשָׂרָה וְאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹלוֹ אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. וְרַבִּי יוֹסֵי, הַאי 'בְּאַחַד' מַאי עָבֵיד לֵיהּ. מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְר"ש, **כ**דְּתַנְיָא, ר"ש אוֹמֵר, **ל**מִנַּיִן לְזוֹבֵחַ אֶת פִּסְחוֹ בְּבָמַת יָחִיד בִּשְׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה, ת"ל 'לֹא תוּכַל לִזְבּוֹחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ'**מ**. יָכוֹל אַף בִּשְׁעַת הֶיתֵּר הַבָּמוֹת כֵּן, ת"ל 'בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ', **נ**לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין בְּשַׁעַר אֶחָד. וְר"י הַאי מַנָּא לֵיהּ. תִּרְתֵּי שָׁמְעַת מִינָּהּ. וּלְרַבִּי יוֹסֵי מִמַּאי דִּלְהֵכִי דְּקָאָמַר ר"ש, דִּילְמָא כִּדְקָאָמַר ר' יְהוּדָה הוּא דַּאֲתָא. אָמַר לָךְ, לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּהָא כְּתִיב **נ**'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ'. דָּמֵי לֵיהּ רַב עוּקְבָא בַּר חִינָּנָא מִפְּרִישְׁנָא לְרָבָא, מִי א"ר יְהוּדָה אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, וּרְמִינְהוּ, אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּבַשֵּׁנִי עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפֵילָה לַאֲחֵרִים, דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה. א"ל, לָא תֵּימָא בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֶלָּא אֵימָא בִּפְנֵי עַצְמָן. אָמַר לֵיהּ, מִי עָבְדִינַן חֲבוּרָה שֶׁכּוּלָּהּ נָשִׁים, וְהָתְנַן אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים; מַאי לָאו נָשִׁים לְחוּדַיְיהוּ וַעֲבָדִים לְחוּדַיְיהוּ וְקְטַנִּים לְחוּדַיְיהוּ. אָמַר לֵיהּ לָא, נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים; נָשִׁים וַעֲבָדִים מִשּׁוּם תִּפְלוּת, קְטַנִּים וַעֲבָדִים מִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא

בָּמַת יָחִיד וְלֹא בָּמַת לִיבּוּר, דְּבָמַת לִיבּוּר בִּשְׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת לֵיכָּא, דִּשְׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת לְאַחַר שֶׁנִּבְחַר מִשְׁכַּן שִׁילֹה[ז], וּמִשֶּׁנִּבְחַר הָיָה לָסָם שֶׁיִּתֵּר עַד שֶׁנִּבְנָה בֵּית עוֹלָמִים, וּמִשֶּׁנִּבְנָה חָזְרוּ לְאִיסּוּרָם וְשׁוּב לֹא הָיָה לָסָם הֶיתֵּר: שֶׁהִיא בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל כְּרֵת דִּשְׁחוּטֵי חוּץ לֵיכָּא, וּבִשְׁחִיטַת קָדָשִׁים בְּפֶרֶק בָּתְרָא (זבחים דף קיד:) מוֹקֵי לַהּ בְּקוֹדֶשׁ חֻלִּין, דְּמִחוּסַּר זְמַן הוּא לְהִתְקַבֵּל בִּפְנִים; דִּכְתִיב 'אֲשֶׁר יִשָּׁחֵט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ', הָרְאוּי לְפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד מַיְיב עָלָיו, וְשֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְאֹהֶל מוֹעֵד אֵינוֹ מַיְיב עָלָיו; וְלֵיכָּא מִכְּלָל דְּמִחוּסַּר זְמַן בַּחוּץ אע"פ שֶׁאֵינוֹ בְּכְרֵת, בְּלֹא מַעֲשֶׂה מִיהָא קָרֵי, הוֹאִיל וְרָאוּי לָבֹא לְמַחַר זְמַן: יָכוֹל אַף בִּשְׁעַת הֶיתֵּר הַבָּמוֹת כֵּן. יְהָא בְּלֹא מַעֲשֶׂה זֶה, דְּהָא לֹא הוּתְּרָה בָּמָה יָחִיד אֶלָּא לְדָבָר הַנִּידָּר וְנִידָּב[ח], וְלֶהֱוֵי הַאי לְגַבֵּיהּ כְּשָׁעַת אִיסּוּר: תְּ"ל כו'. דְּהַאי לָאו מִשְּׁמַעֵי אֶלָּא בְּשָׁעַת אִיסּוּר הַבָּמוֹת, וְהָכִי שְׁמִעִינַן לֵיהּ לְקָרָא, לֹא תוּכַל לִזְבּוֹחַ אֶת הַפֶּסַח בְּזְמַן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין בְּשַׁעַר אֶחָד כו', כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר' שֶׁם תִּזְבְּחוּ: וּפְרָכִינַן דְּרַבִּי יוֹסֵי, מִמַּאי הִקְרָא לְכִדְרַבִּי שִׁמְעוֹן כו'. וְלָאו פִּירְכָא כּוּלֵּי הַאי, דְּאִיכָּא לְמִימַר מַר דָּרֵישׁ לֵיהּ הָכִי וּמַר דָּרֵישׁ לֵיהּ הָכִי, אֶלָּא טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי מְהַדַּר לְפָרוּשֵׁי מִ'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ': לָא ס"ד. דְּלֵיסוֹר פֶּסַח עַל הַיָּחִיד אֲתָא, דִּכְתִיב 'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכוּסוּ', עַל אִישׁ אֶחָד תִּשְׁחָטוּ, וּבְגַבַּד שֶׁיִּרְאֶה לַמַּלְיָה: מִפְּרִישְׁנָא. שֵׁם מָקוֹם: אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן. חוֹנָה, וּבַשֵּׁנִי רִשּׁוּם, וּלְקַמְיֵה יָלִיף טַעְמֵייהוּ: טְפֵילָה. מִיבּוּר: קָקְנֵי מִיסַּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ לְשׁוֹן יָחִיד: ה"ג לָא, לָשׁ וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים: תִּפְלוּת. עֲבֵירָה:

הוקדש לעילוי נשמת הר"ר **ישראל דינר** ז"ל ב"ר **משה חיים** ז"ל נלב"ע ח' אדר תשס"ב

צא: הָאִשָּׁה פֶּרֶק שְׁמִינִי פְּסָחִים

וְכְתִיב בַּשֵּׁנִי 'וְנִכְרַתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא', אֲפִילּוּ אִשָּׁה. וְלָא נְקָטָא לְרַבִּי יוֹסֵי אִשָּׁה מִכָּל חֵקֶת הַפֶּסַח דִּמְתַסְּיָא רִ״י טְפֵילָה, דְּמִי לְהוּ 'הַנֶּפֶשׁ הַהִיא', 'כָּל חֵקֶת הַפֶּסַח' לָא הָוֵה מוֹקְמִינַן אֶלָּא לְטְפֵילָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְ'אִישׁ' לְמַעוּטֵי חוֹבָה, הִלְכָּךְ גַּבֵּי 'הַנֶּפֶשׁ הַהִיא' דְּלָא מְמַעֲטִינַן אִשָּׁה מִ'אִישׁ':

אִישׁ וְלֹא קָטָן. תִּימָה חַמֵּי אִילְטְרִיךְ, דְּהֵיכָן מָצִינוּ שֶׁחַיָּיב קָטָן בְּמִצְוֹת. וְי״ל דְּאִילְטְרִיךְ לְקָטָן שֶׁהִגְדִּיל בֵּין שְׁנֵי פְּסָחִים, דְּס״ד דְּחַיָּיב לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, קְמ״ל דְּשֵׁנִי פַּשְׁלוּמִין דְּרִאשׁוֹן הוּא. וּכְדָרֵישׁ מִי שֶׁהָיָה טָמֵא (לְקַמָּן דף נג.) מַשְׁמַע דְּנִפְקָא לָן מִקְרָא שֶׁאֵינוֹ. וּכְדָרֵישׁ אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דף נד:) נָמֵי קָשֶׁה חַמֵּי אִילְטְרִיךְ 'אִישׁ' פְּרָט לְקָטָן, בְּנָא עַל אֶשֶׁת אִישׁ וְעַל אֶשֶׁת אָחִיו וְעַל הַזָּכָר וְעַל הַבְּהֵמָה:

אִי נָיְמָא מֵ'אִישׁ שֶׁהִ' הָא מִיבַּעֵי לֵיהּ לְדְרָבִי יִצְחָק כּוּ'. תִּימָה לְר״י, דְּכָרֵישׁ פ״ב דְּקִדּוּשִׁין (דף מב:) מַשְׁמַע דְּמִילְּתֵיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק מִ'אִישׁ' לְפִי שֶׁלָּבוֹ' נִפְקָא. וְאוֹמֵר ר״י דְּהָתָם מְשׁוּם דְּמִ'אִישׁ' שֶׁהִ' מַפִּיק לְשָׁלִיחוּת, דְּלָא מְצֵי מַפִּיק שְׁלִיחוּת מִ'אִישׁ' לְפִי שֶׁלָּבוֹ' לְכָךְ נִפְקָא לָן דְּרַבִּי יִצְחָק מִ'אִישׁ' לְפִי שֶׁלָּבוֹ', אֲבָל תַּלְמוּדָא דְּהָכָא נִפְקָא לָיהּ שְׁלִיחוּת מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה[1], וּלְכָךְ מוֹקֵי 'אִישׁ' שֶׁהִ' לְדְרַבִּי יִצְחָק דְּמַשְׁמַע דְּמִיירֵי בְּזִכְיָה טְפֵי מִ'אִישׁ' לְפִי שֶׁלָּבוֹ':

אִישׁ זוֹכֶה וְאֵין קָטָן זוֹכֶה. תִּימָה, חַמֵּי אִילְטְרִיךְ קְרָא, וְהָא קי״ל[2] דְּאֵין שְׁלִיחוּת לְקָטָן, וּבְּפֶרֶק קַמָּא דְּבָבָא מְצִיעָא (דף יב.) מוֹכֵח דְּזִכְיָה מִטַּעַם שְׁלִיחוּת. וְכִי תִּימָא מִיהָכָא קי״ל דְּאֵין לוֹ שְׁלִיחוּת, אֲבָל מִיהָא קָשֶׁה חַמֵּי אִילְטְרִיךְ לְמֵעַט דְּאֵינוֹ זוֹכֶה, הָא אֲפִילּוּ לְעַצְמוֹ אֵין לוֹ זְכִיָּה בְּמִצְוֹתָיו אֶלָּא מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם, כְּדְאָמְרִינַן בְּסַנְיָנְקִין (גִּיטִּין דף נט.). וְשֶׁל לוֹמַר דְּדַוְקָא מִצְוֹתָיו, אֲבָל מַתָּנָה דַּעַת אַחֶרֶת מַקְנֶה אוֹתוֹ עָדִיף, כְּדְאָמְרִינַן בְּשֵׁנִי אוֹחֲזִין (כ״מ דף יא.); וְכֵן בְּפֶרֶק הַמְקַבֵּל (גִּיטִּין דף סד.): קָסָמְרִינַן, לְרוֹר וְחוֹרְקוֹ, אֶגֹּז וְזוֹטְלוֹ, זוֹכֶה לְעַצְמוֹ אֲפִילּוּ לְגַבֵּי קִנְיָן דְּאוֹרַיְיתָא[3]:

רַבִּי שִׁמְעוֹן נָמֵי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי. תִּימָה, דְּלְמָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה וְאַדְרַבִּי יוֹסֵי. דְּלְמָא לָא מְצֵי לְמֵימַר לְעוֹלָם אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה:

שֶׁמָּא יִדְקְדְּקוּ בּוֹ וִיבִיאוּהוּ לִידֵי פְּסוּל. תִּימָה, דְּבָעֵי לְמֵימַר דְּגֵרִים מְדַקְדְּקִים בְּיוֹתֵר, וְדָמֵי לְהָא דְּמָתְרִינַן (חוּלִּין דף ד.) כָּל מִצְוָה שֶׁהִקְדִּיקוּ בָּהּ גֵּרִים[4] וְכוּתִּים, הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִים בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל. וּבֵירוּשַׁלְמִי[5] גֵּרִים, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר יִקְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרוֹת שֶׁל גֵּרִים שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵן מִקּוּלְקָלִים אֵין מְדַקְדְּקִין וּבִיאוּהוּ לִידֵי פְּסוּל. וּבְכָל דּוּכְתָּא נָמֵי חָזֵינַן דְּגֵרִים לָא דָיְיקֵי בְּמִצְוֹת כִּישְׂרָאֵלִים, וְהָכָא קָאָמַר דְּגֵרִים מְדַקְדְּקִים יוֹתֵר:

גַּבֵּי פְּרִיצוּתָא. **גּוּפָא**, [6]אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּבַשֵּׁנִי עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפֵילָה לַאֲחֵרִים, [6]דִּבְרֵי ר׳ יְהוּדָה. ר׳ יוֹסֵי אוֹמֵר, [8]אִשָּׁה בַּשֵּׁנִי שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְאֵין צ״ל בָּרִאשׁוֹן. ר״ש אוֹמֵר, אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפֵילָה לַאֲחֵרִים, בַּשֵּׁנִי אֵין שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ כָּל עִיקָּר. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי. רַבִּי יְהוּדָה סָבַר [8]'בִּמְכֹסֶת נְפָשׁוֹת' וַאֲפִילּוּ נָשִׁים; וְכִי תֵּימָא א״ה אֲפִילּוּ בַּשֵּׁנִי נָמֵי, כְּתִיב [6]'חֶטְאוֹ יִשָּׁא הָאִישׁ הַהוּא', אִישׁ אִין, אִשָּׁה לָא; וְכִי תֵּימָא אִי הָכִי אֲפִילּוּ טְפֵילָה נָמֵי בַּשֵּׁנִי לָא, אֲהֲנֵי [6]'כְּכָל חֵקֶת הַפֶּסַח' לְטְפֵילָה בְּעָלְמָא. וְרַבִּי יוֹסֵי מ״מ, דִּכְתִיב בָּרִאשׁוֹן 'בִּמְכֹסֶת נְפָשׁוֹת' וַאֲפִילּוּ אִשָּׁה, וּכְתִיב בְּפֶסַח שֵׁנִי [6]'וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִיִּשְׂרָאֵל'[6], 'נֶפֶשׁ' וַאֲפִילּוּ נָשִׁים, וְאֶלָּא 'חֶטְאוֹ יִשָּׁא הָאִישׁ הַהוּא' לְמַעוּטֵי מַאי, לְמַעוּטֵי קָטָן מִכָּרֵת. וְר״ש, כְּתִיב בָּרִאשׁוֹן 'אִישׁ', אִישׁ אִין, אִשָּׁה לָא; וְכִי תֵּימָא אִי הָכִי אֲפִילּוּ טְפֵילָה נָמֵי לָא, אֲהֲנֵי לֵיהּ 'בִּמְכֹסֶת נְפָשׁוֹת' לְטְפֵילָה; וְכ״ת אֲפִילּוּ בַּשֵּׁנִי נָמֵי, מִיעֵט רַחֲמָנָא בַּשֵּׁנִי, דִּכְתִיב 'חֶטְאוֹ יִשָּׁא הָאִישׁ', אִישׁ אִין, אִשָּׁה לָא; מִמַּאי קָמְמַעֵיט לֵיהּ, אִי מֵחִיוּב, הַשְׁתָּא בָּרִאשׁוֹן לָא, בַּשֵּׁנִי מִיבַּעְיָא, אֶלָּא לָאו מִטְּפֵילָה. וּמַאי 'אִישׁ' דְּקָאָמַר ר״ש, אִי נַיְמָא [7]'וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבוֹת' וְגוֹמֵר, הַהוּא מִיבַּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יִצְחָק [9]דְּאָמַר [9]אִישׁ זוֹכֶה וְאֵין קָטָן זוֹכֶה. וְאֶלָּא [8]מִ'אִישׁ' לְפִי אָכְלוֹ', הָא מִדְּרַבִּי יוֹסֵי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, שִׁמְעוֹן, רַבִּי שִׁמְעוֹן נָמֵי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, וְהַהוּא מִיבַּעֵי לֵיהּ דְּשׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד. אָמַר לָךְ, אִם כֵּן נִכְתּוֹב רַחֲמָנָא 'לְפִי אָכְלוֹ', מַאי 'אִישׁ', שְׁמָעַת מִינַּהּ תַּרְתֵּי. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, [7]אִשָּׁה בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה וּבַשֵּׁנִי רְשׁוּת וְדוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת; אִי רְשׁוּת, אַמַּאי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת; אֶלָּא אֵימָא, בַּשֵּׁנִי רְשׁוּת, וּבָרִאשׁוֹן חוֹבָה וְדוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. כְּמַאן, כְּרַבִּי יְהוּדָה. א״ר יַעֲקֹב א״ר יוֹחָנָן, [7]אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה שֶׁכּוּלָּהּ גֵּרִים, שֶׁמָּא יִדְקְדְּקוּ בּוֹ וִיבִיאוּהוּ לִידֵי פְּסוּל: ת״ר, [8]הַפֶּסַח וּמַצָּה וּמָרוֹר בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ רְשׁוּת. ר׳ שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בָּאֲנָשִׁים חוֹבָה וּבַנָּשִׁים רְשׁוּת. אַהֲנֵיא קָאֵי, אִילֵימָא אַפֶּסַח, [8]פֶּסַח כָּל שִׁבְעָה מִי אִיכָּא, וְאֶלָּא אַמַּצָּה וּמָרוֹר, אֵימָא סֵיפָא, ר״ש אוֹמֵר בָּאֲנָשִׁים חוֹבָה וּבַנָּשִׁים רְשׁוּת, (פ״א) לֵית לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָא [9]דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר נָשִׁים חַיָּיבוֹת בַּאֲכִילַת מַצָּה דְּבַר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר [10]'לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת', כֹּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּבֵל תֹּאכַל חָמֵץ יֶשְׁנוֹ בְּקוּם אֱכוֹל מַצָּה, וְהָנֵי נָשִׁים הוֹאִיל וְיֶשְׁנָן בְּבֵל תֹּאכַל חָמֵץ יֶשְׁנָן בְּקוּם אֱכוֹל מַצָּה. אֶלָּא אֵימָא, פֶּסַח מַצָּה וּמָרוֹר בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ רְשׁוּת. ר׳ שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, פֶּסַח בָּאֲנָשִׁים חוֹבָה, בַּנָּשִׁים רְשׁוּת: **מַתְנִי'** [6] אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב, אֲבָל לֹא בַּקֳּדָשִׁים. הַשּׁוֹמֵעַ עַל מֵתוֹ, וְאֵילָךְ רְשׁוּת. ר׳ שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, פֶּסַח בָּאֲנָשִׁים חוֹבָה, בַּנָּשִׁים רְשׁוּת: **מַתְנִי'** [6] אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. אֲבָל לֹא בַּקֳּדָשִׁים. הַשּׁוֹמֵעַ עַל מֵתוֹ.

עֲבָדִים וּקְטַנִּים מְשׁוּם פְּרִיצוּתָא. דִּמְשַׁקֵּב זְכוּר: אֵין שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ כָּל עִיקָּר. וַאֲפִילּוּ טְפֵילָה, דְּלָא קָיְיכָא בֵּיהּ מִידִי, וְאִי אָכְלָה בֵּיהּ הָוֵה פֶּסַח עֲבָדִים וְקָטָן (לְקַמָּן נג.), דְּקוּדּוּשִׁין מִכ.) [7] (לעיל עט:) סנהדרין יט:), [8] (תוספתא פרק ב), [9] (לקמן נז.), [10] (לעיל מג.).

[1] (תוספתא פרק ב) [2] (לעיל עמוד א.), [3] (לעיל מג.), [4] (זבחים ק: ע״י״ש), [5] (קדושין דף מא.), [6] (גיטין דף כג.), [7] (רע״ז תוס׳ קידושין דף מב. ד״ה איש וש״נ), [8] בפירקין ח״ז.

הגהות הב״ח

(א) גמרא וכנ״ל רשות וכי ליה ליה לר״ש הא:

תורה אור השלם

א) וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכַסּוּ עַל הַשֶּׂה: [שמות יב. ד]

ב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וְבִרְחָק לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ כִּי קָרְבַּן יְיָ לֹא הִקְרִיב בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: [במדבר ט. ג]

ג) לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: [במדבר ט. יב]

ד) דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בָּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת: [שמות יב. ג]

ה) לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: [דברים טז. ג]

הגהות וציונים

(א) צ״ל מעמיה (ד״ס, ועיין רש״ש): (ב) בשני חטאו ישא ולא קאי אדלעיל והכי אמרינן בפרק מי שהיה טמא אליבא דר׳ כצ״ל מהר״ם. והדיבור שאחר זה צריך להתחיל וכתיב בפסח שני (גליון): (ג) [עיין ברכות מז ע״ב קדושין עו ע״א גיטין י ע״א חולין ד ע״א איתא כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים כו׳ אבל מענין גרים בהך מילתא נעלם ממני מקומו (גליון). ועיין נוב״מ או״ח סי׳ ד״ד בסופו שהוא מקידושין ע ע״ב לפי׳ ר״א הגר בתוד״ה קשים: (ד) נראה דיש להוסיף דברי ר׳ יהודה:

מסורת הש״ס עם הוספות

(א) [תוספתא פרק ח ומזכר סנהדרין דף יב:], (ב) [מכל קמקן נג.], (ג) קדושין מב., (ד) [לעיל עט: סנהדרין יט:], (ה) [תוספתא פרק ב], (ו) [לקמן נז.], (ז) לעיל מג.; (ח) זמחים נט:; (ט) לעיל עמוד א., (י) לעיל מג., (כ) זבחים ק: ע״י״ש, (ל) קדושין דף מא., (מ) גיטין דף כג., (נ) ועי׳ תוס׳ קידושין דף מב. ד״ה איש וש״נ, (ס) בפירקין ח״ז.

עין משפט נר מצוה

מה א מיי׳ פ״ב מהלכות ק״פ הלכה ד:

מו ב מיי׳ פ״ג מהלכות עלוסין הלכה ג:

מז ג מיי׳ פ״ה מהלכות קרבן פסח הלכה ח ופ״ז הלכה ג:

מח ד מיי׳ שם פ״ג הלכה ד:

מט ה מיי׳ פ״ו מהלכות מלה הלכה ח סמג עשין מו טור שו״ע יו״ד סי׳ קיטן טעה סעיף ז:

נ ו מיי׳ פ״ו מהלכות קרבן פסח הלכה ט ופ״ב מהלכות מילת מקדש הלכה י [רב אלפס ברכות פ״ב ד״ט. וכנ״ל פ״ט סי׳ עו ושבת פ״ח ז: וכנ״ל שם סימן לח]:

רבינו חננאל

משום תפלות והוא דבר עבירה כדגרסינן רוצה אשה בקב ותפלות ולא עבדים וקטנים משום פריצותא. **גופא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפלה לאחרים[7].** מאי טעמא כתי׳ בראשון במכסת נפשות ואפילו נפש אשה משמע. וכתיב בשני חטאו ישא האיש ההוא איש ולא אשה. **וכי תימא** אי הכי אפי׳ טפלה נמי לא תעשה אותה בשני ת״ל ככל חקת הפסח אהני האיש למעוטה בשני מחובה. אהני ככל חקת הפסח לרבויי לטפלה בעלמא. **ור׳ יוסי אומר** לטעמא דאמר שוחטין את הפסח ביחיד וכתיב בראשון במכסת נפשות ובשני כתיב ונכרתה הנפש ההיא כל נפש במשמע ואפילו אשה. **ר׳ שמעון אומר** בראשון עושין אותה טפלה לאחרים ובשני אין שוחטין עליה כל עיקר. מאי טעמא בראשון כתיב איש לפי אכלו ובשני כתיב חטאו ישא האיש ההוא איש ולא אשה. **ודייקינ׳** השתא בראשון פטור בשני מבעיא אלא מכלל שבראשון טפלה ואפילו טפלה שבראשון מיעטה בשני. **וקמו להו** ר׳ יוסי ור׳ שמעון בשיטתא חדא דשוחטין את הפסח על היחיד: **אמר ר׳ יעקב אמר ר׳ יוחנן** אין עושין חבורה שכולה גרים שמא לא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול; **ותרצינן להא מתניתא הכי** תנו רבנן פסח מצה ומרור בלילה הראשון חובה מצה מכאן ואילך רשות ר׳ שמעון אומר פסח באנשים חובה (מכאן ואילך רשות) (בנשים רשות). **אונן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים.**

ליקוטי רש״י

איש זוכה. למעוטי קטן שאין לו כח לוקח כשכיל אחרים לחיותו זוכה לגן במקומו [קידושין מב ע״א]. **אשה בראשון חובה.** בהגלת הפסח לשנן (סנהדרין יב: ד״ה מחצה). **האונן.** שלא נטמא במתו [חגיגה כא.]. שמתו מוטל לפניו כדאמרי׳ בשמיעת קדשים בפרק טבול יום (זבחים דף ק:) אחיהו אונן כל זמן שלא נקבר [לעיל צ ע״ב]. **ואוכל פסחו לערב.** אבל לא בקדשים מפרש לה בפסחים (דף נב.) קפבר מצוות לילה דרבנן ומצוות לתוריית מד יומא הוא כדכתיב ואחריתה כיום מר (עמוס ח) [זבחים צט ע״ב]. ולא גרסינן בה המוכר כיפורים לאיש לריך לבתמין לערב אלא מצוה כפרתו וטובל ואוכל בקדשים [שם]. **השומע על מתו.** שמע שמת לו מת ובשמועה קרוכה שתון לי עשקין [שם].

[מכאן שייך לדף צב.]

והמלקט לו עצמות. מצוי ומתו, ומוליכן למקום אחר לקוברן בקברות אבותם [מו״ק ח ע״א]. **קא סבר אבינות דלילה דרבנן.** ותפ״ש שהיה ליל יום המיתה וכתיבא מצוות בתוריית דכתיב לא תלנלו בתוכו ממנו (דברים כו) ופסוח מיום אחד מיום מצוות דלילי רבנן מוחאריתה כיום מר קסבר כו׳ אין לילה של אחריו עם היום אלא מדרבנן הוא כשאר ימי הפסח כו׳ פלוגתייהו דתנאי היא במכות (דף לט:) בתוצות לילה מי מדאוריתא מי מדרבנן [ברכות טז ע״ב]. **הזאה שבות ואינו דוחה את השבת.** בגמרא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח אשם לא יזה לא יעשה פסחו ופפ״ה מיעה דוחה וכו׳ והזאה שבות הוא דמתי מלאכה